

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ БАНКІВ

В статье рассмотрены актуальные вопросы деятельности банков Украины. В частности, проведен анализ итогов деятельности украинских банков за последние 7 лет, дана оценка уровню монетизации ВВП в Украине, проанализированы процессы увеличения потенциальных рисков банковских операций в иностранной валюте, а также усиления рисков, связанных с разбалансированием активов и пассивов по срокам погашения.

Some urgent questions of banking activity in Ukraine are considered in the article. The analysis of the results of the Ukrainian bank activity for the last seven years has been carried out. The estimation of the monetization level of GDP in Ukraine is given. The processes of increasing potential risks of bank operations in foreign currency and risks increase related to assets and liability deregulation connected with maturity date have been analyzed.

Ключові слова: *рівень монетизації ВВП; емісійна діяльність; грошовий мультиплікатор; потенційні ризики; іноземна валюта; грошові агрегати; курсова політика; обмінний курс; інфляція.*

Діяльність українських банків характеризується високими темпами розвитку. У 2006 році частка активів, зобов'язань і кредитів банків України у ВВП зросла порівняно з 2005 р. на 13 % і становила: активів — 63 %, зобов'язань — 50 %, кредитів — 56 %.

У 2007 р. тривав процес швидкого нарощення обсягів банківської діяльності. За 10 місяців приріст активів, зобов'язань і кредитів становив більше 45 %.

Нарощується власний банківський капітал і зростає прибуток. За 2006 р. капітал збільшився на 67 %, а за 9 місяців 2007 р. — на 37 %. Прибуток виріс на 46 % порівняно з відповідним періодом 2006 р. Постійно зростає рентабельність активів і капіталу банків.

Відбувається процес нарощення іноземного капіталу в банківській сфері. За 10 місяців 2007 р. іноземний капітал в банківській системі України збільшився на 45 %. Зараз в Україні працюють 42 банки з іноземним капіталом, з них 17 зі 100 % іноземним капіталом.

Іноземний капітал в банках України представлений 23 країнами.

Але, незважаючи на суттєві досягнення, існує чимало проблем, які необхідно вирішувати.

1. Недостатнім ще є рівень грошового насичення економіки України, тобто монетизація ВВП.

Рівень монетизації ВВП — це співвідношення МЗ до ВВП — за останні 7 років збільшився з 19 % у 2000 р. до 49 % у 2006 р.

Але в порівнянні з іншими країнами з ринковою економікою він є незначним і не повністю задовольняє внутрішні потреби.

Його можна підвищити за рахунок активізації емісійної діяльності НБУ і активізації емісійної діяльності комерційних банків та підвищення рівня грошово-кредитної мультиплікації.

Активізації емісійної діяльності НБУ можна досягти шляхом зміни структури емісії, а саме — зменшення емісії через валютний ринок на користь емісії через кредитний ринок.

Емісійна діяльність комерційних банків здійснюється через кредитні операції. За обсягом залишку кредитів ці операції зростають високими темпами. Тому активізація емісійної діяльності комерційних банків може бути досягнена через підвищення інтенсивності кредитних операцій, тобто збільшення обсягу кредитного обороту (видачі і погашення кредитів). Показником цього процесу є грошовий мультиплікатор. Він зростає, але дуже повільно. У 2000 р. він був на рівні 1,92, у 2007 р. — на рівні 2,74, тобто збільшився тільки у півтора рази, в той час як кредитний портфель банків збільшився майже в 17 разів.

2. Зростають потенційні ризики, що пов'язано зі стрімким збільшенням споживчих кредитів і операцій в іноземній валюті.

З 1 січня 2001 р. по 1 серпня 2007 р. кредити фізичним особам збільшилися в 127 разів, а за 10 місяців 2007 року — майже на 50 %.

Високими темпами зростає обсяг іноземної валюти в грошовій масі МЗ. Якщо на початку 2001 р. інвалюта становила 7,5 млрд грн, то на 1.08.07 вона досягла 82,6 млрд грн, тобто виросла в 11 разів. Питома вага інвалюти в загальному обсязі МЗ становить 27 %. В економічно розвинутих країнах цей показник тримається на рівні 15 %.

Значними є кредити банків в інвалюті. Станом на 1.11.07 вони склалися на рівні 53 % від усіх кредитів, тобто більше половини, а по фізичних особах частка кредитів в інвалюті складає майже 70 % від усіх кредитів цієї категорії позичальників.

Надмірна присутність іноземної валюти в грошових оборотах посилюється значним обсягом неврахованих грошей, які є у населення в готівковій формі. За експертною оцінкою їх майже 12 млрд дол., або 60 млрд грн — це біля 75 % обсягу грошового агрегату МЗ.

Високий рівень іноземної валюти в грошовому обороті — це небезпечне явище. Економіка країни стає вразливою від інфляційних процесів, які виникають в країнах-емітентах іноземної валюти.

Для запобігання виникнення негативних наслідків від процесу перевантаження економіки іноземною валютою необхідно вжити певних заходів:

а) змінити курсову політику. Слід дозволити більшу гнучкість обмінного курсу шляхом поступового розширення межі обмінного коридору.

Відмова від фіксованого обмінного курсу створює потребу заміни валютної політики. Треба вводити таргетування інфляції і таргетування грошової маси (її агрегатів).

Запровадження гнучкого обмінного курсу потребує розвитку адекватних інструментів хеджування валютних ризиків. Це форвардні контракти і валютні ф'ючерсні контракти;

б) змінити процентну політику відносно валютних активів і зобов'язань.

У 2002 р. процентні ставки по кредитах в інвалюті були в 4 рази нижчими, ніж у національній валюті. У 2006 році цей розрив зменшився до двох разів. На 1 серпня 2007 р. процентні ставки в інвалюті були нижчими в 1,7 рази проти ставок у нацвалюті. Цю тенденцію треба прискорити і встановити протилежне співвідношення, а саме: проценти по операціях в інвалюті (активних) встановити у вищому розмірі, ніж у нацвалюті;

в) поступово перейти до визначення реального курсу гривні до долара. Зараз курс долара до гривні штучно підтримується НБУ. Цей показник залежить від стану платіжного балансу країни. З 1999 до 2006 р. платіжний баланс України був позитивним. У 2006 р. виникло від'ємне сальдо торгового балансу, але воно перекривалося неторговими надходженнями валюти.

Тобто, весь період після встановлення жорсткого обмінного курсу в Україні існували сприятливі умови для встановлення реального курсу. Пропозиція валюти перевищувала попит і тому гривня повинна була дорожчати. Але цього не відбувалося, що привело до зменшення обмінного курсу гривні.

Така ситуація сприяє експортерам, але вона має негативні наслідки для пересічних громадян.

По-перше, провокує інфляцію. Занижений курс гривні шкодить імпортерам. Вони змушені нести підвищені витрати і включати їх у ціни на імпортні товари. Оскільки імпортні товари займають суттєве місце в товарному забезпеченні попиту населення — це призводить до підвищеної інфляції.

По-друге, зацікавлених людей їхати на заробітки за кордон. Долари, зароблені за кордоном при завищеному їх курсі, в Україні є більш привабливі, ніж при реальному курсі.

3. Посилюються ризики, пов'язані з розбалансуванням активів та пасивів за строками погашення. В останні 3 роки довгострокові кредити зростають швидшими темпами ніж довгострокові ресурси. Внаслідок цього знижується рівень покриття довгострокових кредитів довгостроковими ресурсами. На 1.11.2007 р. довгострокові ресурси становили лише 45 % від довгострокових кредитів.

Така ситуація свідчить про необхідність підвищення рівня ризик-менеджменту і внутрішнього контролю в банках.

Література

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність» // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 5—6. — С. 30.
2. Постанова Правління Національного банку України «Про затвердження змін до Положення про валютний контроль». від 13.12.2006 р. № 456. Зміни до Положення про валютний контроль // Збірник «Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності». — 2007. — № 2.
3. Бюлетень Національного банку України. — 2007. — № 12.

Стаття надійшла до редакції 14.01.2008 р.

УДК 336.717

Я. М. Остапчук,

асистент кафедри менеджменту банківської діяльності,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

ВПЛИВ ВИЗНАЧЕННЯ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУ НА ЙОГО КЛАСИФІКАЦІЮ

В статье отображены результаты исследования банковского кредита. На основе анализа теории кредита предложены рекомендации по ее усовершенствованию с помощью выделения в понятие банковского кредита собственно его широкого и узкого понимания с целью использования этого в дальнейшем построении классификации банковского кредита.

In this article results of bank credit research are indicated. On the basis of credit theory analysis recommendations concerning its improvement are proposed. Improvement will take place by way of separation broad and narrow interpretation of the concept of bank credit with the purpose of its use in the following construction of bank credit classification.

Ключові слова: банк, кредит, фінансові посередники, банківські операції.